



Gulnora SULTANOVA,

Chilonzor tumani 217-maktab Ma'naviy va Ma'rifiy ishlar bo'yicha direktor o'rinbosari(MMIBDO')

E-mail: gulnorasultonova756@gmail.com

Falsafa fanlari doktori, PhD S.Sultonovning taqrizi asosida

MAN, HIS DIGNITY-THE HIGHEST VALUE OF A DEMOCRATIC SOCIETY

Annotation

In this article, a person, his dignity-the highest value of a democratic society and the scale, intensity and wide coverage of the rapid reforms that are being carried out in our country today, draw our eyes to our country. Our President SH.M.Speaking about the reforms under the leadership of Mirziyoyev, the mention of the phrase “New Uzbekistan” by the world community in relation to our country is, of course, a worthy assessment of the changes in our country. According to the head of our state, “New Uzbekistan is a noble idea that “the benefit of the people is greater than everything” is being confirmed by practical work.

Key words: State, world experience, communication, public interest, man, his dignity, Democratic.

ЧЕЛОВЕК, ЕГО ЦЕННОСТЬ-ВЫСШАЯ ЦЕННОСТЬ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

Аннотация

В этой статье Человек, его ценность-высшая ценность демократического общества, а также масштаб, интенсивность и масштаб проводимых сегодня в стране быстрых реформ привлекают внимание всего мира. Наш Президент Ш.М.Говоря о реформах, проводимых под руководством Мирзиёева, мировое сообщество упоминает фразу “новый Узбекистан” в отношении нашей страны, что, безусловно, является достойной оценкой изменений в нашей стране. По словам главы нашего государства, “благородная идея о том, что новый Узбекистан – это” интересы народа превыше всего”, находит свое подтверждение на практике.

Ключевые слова: Государство, мировой опыт, диалог, интересы народа, человека, его достоинство, демократия.

INSON, UNING QADR-QIMMATI – DEMOKRATIK JAMIYATNING OLIY QADRIYATI

Аннотация

Ushbu maqolamizda inson, uning qadr-qimmati – demokratik jamiyatning oliy qadriyati hamda Bugun yurtimizda olib borilayotgan jadal islohotlar ko'lami, shiddati hamda keng qamrovi bilan dunyo nigohini diyorimizga qaratmoqda. Prezidentimiz SH.M.Mirziyoyev rahbarligida olib borilayotgan islohotlar haqida so'z ketganda jahon hamjamiyati tomonidan yurtimizga nisbatan “Yangi O'zbekiston” degan iboraning tilga olinayotgani, albatta, mamlakatimizdagi o'zgarishlarga berilayotgan munosib bahodir. Davlatimiz rahbari ta'biri bilan aytganda, “Yangi O'zbekiston – bu “Xalq manfaati hamma narsadan ulug'” degan ezgu g'oya amaliy ishlar bilan o'z tasdig'ini topayotgani ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Davlati, jahon tajribasi, muloqot, Xalq manfaati, inson, uning qadr-qimmati, demokratik.

Kirish. Bugun yurtimizda olib borilayotgan jadal islohotlar ko'lami, shiddati hamda keng qamrovi bilan dunyo nigohini diyorimizga qaratmoqda. Prezidentimiz SH.M.Mirziyoyev rahbarligida olib borilayotgan islohotlar haqida so'z ketganda jahon hamjamiyati tomonidan yurtimizga nisbatan “Yangi O'zbekiston” degan iboraning tilga olinayotgani, albatta, mamlakatimizdagi o'zgarishlarga berilayotgan munosib bahodir. Davlatimiz rahbari ta'biri bilan aytganda, “Yangi O'zbekiston – bu “Xalq manfaati hamma narsadan ulug'” degan ezgu g'oya amaliy ishlar bilan o'z tasdig'ini topayotgan zamondir”.

O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasining 8-moddasida: “O'zbekiston xalqini millatidan qat'i nazar, O'zbekiston Respublikasining fuqarolari tashkil etadi”, – deyiladi. Yana shuningdek, 13-moddada, demokratik sivilizatsiya talabi o'laroq. “O'zbekiston Respublikasida demokratiya umuminsoniy prinsiplarga asoslanadi, ularga ko'ra inson, uning hayoti, erkinligi, sha'ni, qadr-qimmati va boshqa daxlsiz huquqlari oliy qadriyat hisoblanadi” deb tan olinadi. Konstitusiya va uning asosida qabul qilingan barcha qonunlarda insonlarning demokratik huquq hamda erkinliklari yuridik jihatdan himoya qilinadi. Albatta, yurtimizdagi keng ko'lami islohotlar va yangilanishlar mazkur insonparvar g'oya asosida amalga oshirilmoqda. Bugun Yangi O'zbekiston jahon maydonida kuchli salohiyat, munosib obro'-e'tiborga ega bo'lgan, har tomonlama obod va farovon mamlakat sifatida e'tirof etilib, uning HARAQATLAR STRATEGIYASIDAN–TARAQQIYOT STRATEGIYASI SARI nufuzi tobora ortib bormoqda. Har bir inson baxtli hayot kechirishi uchun mamlakatimizda amalga oshirilayotgan demokratik islohotlar yurtdoshlarimizning qalbini quvontirmoqda. Bugun yurtimizda

inson qadri, erkinligi, baxt-saodati, teng huquqliligini ta'minlash, insoniylikning barcha tamoyillarini yuzaga chiqarish uchun kerakli shart-sharoitlar yaratilgan. Bu esa “Davlat – inson uchun” tamoyilining amaldagi ifodasidir. Zero, inson va uning baxt-saodatiga, xalq manfaatlariga xizmat qilish insonparvarlikning asosiy mezonini sanaladi. Mamlakatimizda “Inson qadri uchun” degan ezgu tamoyilni to'la ro'yobga chiqarish, Konstitusiya va qonun ustuvorligini, har bir fuqaroning tinch va xavfsiz hayot kechirishini ta'minlash amalga oshirilayotgan islohotlarning tub mohiyatini tashkil etadi va davlatimiz siyosatida muhim ahamiyatga ega.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Mana shunday islohotlarni kelgusi besh yillikda ham davom ettirish, ularning uzviyligini ta'minlash maqsadida “Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari” tamoyili asosida Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi ishlab chiqildi. Unda yurtimizda yashayotgan har bir fuqaroning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlari eng oliy qadriyat sifatida belgilandi. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi mamlakatimiz milliy rivojlanishining yangi bosqichini boshlab bermoqda. Mazkur bosqichda davlatimiz o'z faoliyatini “inson – jamiyat – davlat” degan ustuvor tamoyil asosida tashkil etadi. Bu esa inson manfaati, uning qadr-qimmati mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning bosh maqsadi ekanidan dalolat beradi. Aytish o'rinliki, so'nggi besh yilda mamlakatimizda ijtimoiy sohani rivojlantirish bo'yicha maqsadli va tizimli islohotlar amalga oshirildi. Jumladan, ijtimoiy himoya va doimiy yordamga muhtoj shaxslar bilan ishlashning “Temir daftar”, “Ayollar daftar”, “Yoshlar daftar”, “mahallabay” va

“xonadonbay” kabi yangicha mexanizmlari joriy etildi. O'zbekistonning inson huquqlari va diniy erkinlik sohasidagi islohotlari dunyo miqyosida yuksak e'tirofga sazovor bo'lmoqda. Ayniqsa, mamlakatimizda keyingi yillarda qabul qilingan Prezident farmonlari asosida 5 mingdan ziyod shaxs jazoni o'tash joylaridan ozod etildi. Shu bilan birga, jinoiy qilmishidan pushaymon bo'lib, tuzalish yo'liga o'tgan mahkumlarni afv etish va ularni erkin hayotga qaytarish borasida ham ulkan ishlar bajarilmoqda. Xususan, jinoyat yo'liga adashib kirib, qilmishiga chin dildan pushaymon bo'lgan fuqarolarni Yoshlar ittifoqi, mahallalar va xotin-qizlar qo'mitalarining kafiligi bilan jazodan ozod etish tartibi yo'lga qo'yildi. Bu boradagi ishlarning davomi sifatida 2019 yilda Jasiq qo'rg'onidagi jazoni ijro etish koloniyasining yopilgani davlatimiz insonparvar siyosatining amaliy namunasi sifatida jahon miqyosida e'tirof etildi. Shuningdek, ozodlikdan mahrum etilgan shaxslarga pensiya va ijtimoiy sug'urta to'lash tartibi amaliyotga kiritilib, manzil-koloniyalarda jazoni o'tayotgan pensiya yoshidagi mahkumlarga pensiya pullari to'lab berilishi joriy etildi. Xorijdagi mojaroli hududlardan, urush o'choqlaridan mamlakatimiz fuqarolarini yurtimizga qaytarib olib kelish bo'yicha “Mehr” operatsiyalari o'tkazilganini ham ta'kidlash joiz. Jumladan, 2019 yilda “Mehr-1” va “Mehr-2” insonparvarlik tadbirlari muvaffaqiyatli amalga oshirilib, Yaqin Sharqdagi qurolli mojarolar maydonidan fuqarolarimiz, asosan ayollar va bolalar yurtimizga qaytarib olib kelindi. 2020 yilning dekabr oyida o'tkazilgan “Mehr-3” tadbiri orqali Suriyadan 25 nafar ayol va 73 nafar bola yurtimizga qaytarildi. 2021 yilda amalga oshirilgan “Mehr-4” operatsiyasi orqali 24 nafar fuqaro Afg'onistondan O'zbekistonga qaytarilgan bo'lsa, “Mehr-5” operatsiyasi natijasida Suriyadagi urush ketayotgan “qaynoq nuqtalarga” borib qolib, “Al-Hol” lagerida 3 yildan ortiq vaqt davomida ushlab turilgan 24 nafar ayol va 69 nafar bola O'zbekistonga olib kelindi. “Mehr” insonparvarlik tadbirlari doirasida jami 531 nafar fuqarolarimiz Vatanimizga qaytarib olib kelinib, ularga zarur bo'lgan tibbiy va moddiy yordam ko'rsatildi. Mamlakatimizda so'nggi yillarda sud-tergov sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar xalqimizning huquq-manfaatlarini ta'minlash yo'lida o'zining ijobiy samarasini namoyon etmoqda. 2021 yilda 4 mingdan ortiq shaxs sud zalidan ozod qilinib, 8 mingga yaqin fuqaroga nisbatan asossiz qo'yilgan moddalar ayblovdan chiqarilgani, 859 nafar shaxs oqlangani ham bu boradagi islohotlar samarasidir. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 19 martdagi “Jazo muddatini o'tayotgan, qilmishiga chin ko'ngildan pushaymon bo'lgan va tuzalish yo'liga qat'iy o'tgan bir guruh shaxslarni afv etish to'g'risida”gi farmoni bilan 140 nafar shaxs, 2021 yil 7 dekabrda farmoni asosida yana 182 nafar shaxs muddatidan oldin ozodlikka chiqarildi. Bu esa Yangi O'zbekistonning xalqimizga xos kechirimlilik, bag'rikenglik va olijanoblik fazilatlariga asoslangan insonparvar siyosatidan dalolat beradi. Shu bilan birga, sobiq mahkumlar tomonidan moliyaviy muhtojlik tufayli takroran jinoyat sodir etilishining oldini olish, ularning jamiyatda o'z o'rnini topishiga ko'maklashish maqsadida “dastlabki yordam paketi” tizimi joriy etilib, aniq tadbirkorlik loyihasini taqdim etgan, mustaqil faoliyatini boshlamochi bo'lgan sobiq mahkumlarga Probatsiya xizmatini rivojlantirish jamg'armasidan 10 million so'mgacha bir martalik moddiy yordam berilishi yo'lga qo'yildi. Davlatimizning insonparvar siyosati mamlakatimizda uzoq yillardan beri istiqomat qilishiga qaramay fuqarolik maqomiga ega bo'la olmayotgan kishilarga O'zbekiston Respublikasining fuqaroligi berilayotganida ham yaqqol namoyon bo'lmoqda. 1991 yildan 2016 yilning dekabr oyigacha atigi 482 kishiga O'zbekiston Respublikasining fuqaroligi berilgan bo'lsa, 2016 yilning dekabridan 2021 yilgacha bo'lgan muddatda 18 ming nafardan ortiq shaxsga mamlakatimiz fuqaroligi berildi. 1995 yilning 1 yanvariga qadar O'zbekistonda yashab kelgan 50 ming nafar fuqaroligi bo'lmagan shaxs O'zbekiston Respublikasining fuqarosi deb tan olindi. Mamlakatimizda bu borada amalga oshirilgan chora-tadbirlar BMTning jahon davlatlariga qaratilgan fuqaroligi bo'lmagan insonlar sonini kamaytirishga doir chaqirig'iga munosib javob bo'ldi. Amalga oshirilayotgan bunday keng ko'lamlil islohotlar xalqaro hamjamiyatning e'tiborini va e'tirofini qozonmoqda. Xususan, 2021 yilda “Medium” xalqaro internet nashrida

“O'zbekistonning Uchinchi Renessans poydevoriga insonparvarlik va ilm-fan asos bo'ladi” mavzusida maqola e'lon qilinib, unda so'nggi yillarda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar dunyo siyosatida yangi to'lqin hosil qilayotgani bir qator xorijiy ekspertlar tomonidan ta'kidlangan. Maqolada AQShlik olim Efroim Gurmanning, “Shavkat Mirziyoyev davlat rahbarlari orasida birinchilardan bo'lib, o'z siyosatida xalqini kelajakda emas, bugundan boshlab yaxshi yashashi kerak degan g'oyani ilgari surdi”, degan fikrlari keltirilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Jamiyat taraqqiyotida, insonlarning hayotida, ijtimoiy-siyosiy rivojlanishda erkinlik, tenglik, birodarlik kabi qadriyatlar katta ahamiyat kasb etadi. Insoniylikni qadrlovchi ijtimoiy-siyosiy qadriyatlar ichida esa istiqol tufayli qo'lga kiritilgan barqarorlik, tinchlik, insonparvarlik, totuvlik kabi buyuk qadriyatlarining o'rni benihoyat katta.

Insonlar hayoti turli-tuman odamlarning o'zaro ijtimoiy mu-nosabatlari majmuidir. Inson borki, hayot mavjud, jamiyat borki, inson kamol topib, yashab, o'sib-ulg'ayib kelmoqda. Demak, “Inson jamiyatning gultoji”, inson jamiyatning muqaddas kuchidir. Uning kuch-qudrati bu dunyoda eng oliy vujud, eng oliy mavjudot ekanligidadir.

Sharqning ulug' qomusiy olimi, buyuk faylasuf Abu Nasr Fo-robining “Fozil odamlar shahri” asarida insonga nisbatan shunday baho beriladi: “Jamiyatni tashkil etuvchi insonlar qanchalik fozil, axloqli bo'lsalar, qanchalik imon-e'tiqodlari mustahkam bo'lsa, jamiyat ham shuncha mustahkam bo'ladi, boshqarish osonlashadi, hokimiyat tepasiga tasodifiy odamlar chiqmaydi”.

Yuksak ma'no-mazmunlarga boy ruboiylari bilan bashariyat ahlini lol qoldirgan, buyuk tafakkur egasi, Umar Hayyom shunday satrlarni bitgan edi:

Dunyoning tilagi, samari ham biz.

Aql ko'zin qarosi-javhari ham biz.

To'garak jahonni uzuk deb bilsak,

Shaksiz uning ko'zi-gavhari ham biz.

Hazrati insonning ulug'ligini madh etuvchi jummalarni muta-fakkir shoirlarimizdan Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yassaviy, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur, Mirzo Bedil va boshqa allomalarning asarlarida ham bot-bot uchratish mumkin.

Inson doimo, har bir sohada tarixning taraqqiyot bosqichlari-da bosh qahramon, jamiyatning oliy qadriyati bo'lib kelgan. Chunki jamiyatning ijtimoiy taraqqiyoti, hayotning barqarorligi, go'zal-ligi insonning ijodiy mehnat faoliyati, axloqi, madaniyati, xatti-harakati bilan chambarchas bog'liq.

Jamiyatning demokratlashuvi, turmushimizning farovonligi, ko'p jihatdan kishilarning yuksak ma'naviyatiga hamda ularning umuminsoniy qadriyatlariga sodiqliklariga bog'liq.

Tahlil va natijalar. Insonning ulug'ligi axloqiy sifatlar, insonparvarlik, Vatan va xalqqa sadoqat, mehnatga hamda atrofidagi kishilarga nisbatan munosabat, aql-zakovat va fahm-farosat bilan o'lchanadi.

Ha, inson buyuk mavjudot!... U har qancha maqtovlarga loyiq. Faylasuf shoir Mirzo Bedil insonni irqiy, milliy, diniy e'tiqodlaridan qat'iy nazar hurmat va ehtiromga sazovor zot deb hisoblaydi va bu haqda shunday deydi: “Har kimki, hazrati insonni sajdaga sazovor demasa, u mal'undir”. Ushbu fikrning har qanday davr uchun adolatli, ardoqli bo'lib qolishiga hech qanday shubha bo'lmasa kerak.

Mustaqil O'zbekiston fuqarolarining, xususan, yoshlarning ruhiyatida insonparvarlik tuyg'ularini shakllantirish hamda ularni rivojlantirish, demokratik adolatli fuqarolik jamiyatini barpo etishning muhim kafolati hisoblanadi. Shunday ekan, ular-ning ongiga insonparvarlik va insonni ulug'lash kabi muqaddas tuyg'ularni singdirish, amalga oshiradigan ma'rifiy ishimizning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmog'i lozim.

Chunki, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-siyosiy islohotlarning bosh maqsadi ham inson manfaatlariga qaratilgan. Mamlakatimizda xalqimizning farovon turmush kechirishi, ularning orzu-istaklarini amalga oshishi uchun shart-sharoitlar yaratish kabi vazifalar har doim dolzarb bo'lib kelgan.

Qadriyatlar ichida eng birinchi va eng asosiysi hayotning o'zidir, chunki hayotdan mahrum bo'lish qolgan barcha qadriyatlardan mahrum bo'lish demakdir.

Demak, inson va uning hayoti eng oliy qadriyat hisoblanar ekan, inson yo'q joyda biron-bir narsaning qadr-qimmatini haqida gapirish noo'rindir. Shuning uchun ham, insonni e'zozlash, uning izzat-ikromini joyiga qo'yish, davlat siyosati darajasiga ko'tarilmoqda.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, davlatimizning insonparvar siyosati mohiyatida avvalo xalqni,

odamlarni rozi qilish maqsadi mujassam. Prezidentimiz SH.M.Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek: "Insonparvarlik ruhi bilan yo'g'rilgan bunday islohotlarimiz buyuk Alisher Navoiy bobomizning bitta ko'ngli o'ksik odamni xursand qilish – Ka'bani obod etish bilan barobar, degan teran ma'noli so'zlariga, mehr-oqibat, sahovat va olijanoblik kabi fazilatlarini doimo qadrlab, ulug'lab yashaydigan xalqimizning orzu-intilishlariga har tomonlama uyg'un va hamohangdir". Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi esa insonparvar islohotlarning davomiyligidan dalolat beradi.

ADABIYOTLAR

1. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. – Т.: "O'zbekiston", 2021. – 27-б.
2. <https://lex.uz/docs/6445145>.
3. <https://lex.uz/docs/6445145>.
4. Хорижий нашр: Ўзбекистоннинг Учинчи Ренессанс пойдеворида инсонпарварлик ва илм-фан асос бўлади // <http://uza.uz/posts/285799>; Meagan J. Meehan. Uzbekistan's Third Renaissance Roots Basis in Humanity, Science, and Education // <https://medium.com/@artsycr8tor/uzbekistans-third-renaissance-roots-basis-in-humanity-science-and-education-6df9af78c2fe>.
5. Абу Наср Форобий. Фозил одамлар шахри.-Т.: Адабиёт ва санъат, 1993, 138-бет.